

VISION PLANET - ČESKÁ REPUBLIKA

Národní příspěvek

Projekt VISION PLANET je součástí programu INTERREG II C, do něhož se vedle zemí Evropské unie zapojily také země, pretendující na účast v EU a využívající prostředků z fondu PHARE. Jde o program, zaměřený na problematiku nadnárodní koordinace činností, spojených s územním, resp. prostorovým plánováním. Ministerstvo pro místní rozvoj se přihlásilo k aktivní spolupráci na vybraných projektech tohoto programu, souvisejících s územně plánovací problematikou, která je jedním z okruhů činnosti spojených se strategií připojení České republiky k Evropské unii. Národní příspěvek za Českou republiku, který byl zpracován Ing. arch. Jaroslavem Bednou, předkládáme čtenářům časopisu.

1. Charakteristika prostorové struktury všeobecně

Dlouhodobá historie využívání území. Poměrně hustá a pravidelně rozložená sídelní struktura, velký počet venkovských sídel, mnoho menších měst a městeček, řada významných regionálních a nadregionálních center. Husté dopravní a infrastrukturní síť. Značně rozvinuté zemědělství, významný průmysl a těžba nerostných surovin. Vysoký podíl zemědělských půd a lesů, relativně rozsáhlá území ochrany přírody a vody, velký počet památkově chráněných míst a objektů. Úroveň životního prostředí snížena v průmyslových aglomeracích a v intravilánech velkých měst.

V hospodářství po roce 1990 zásadní proměny sektorové struktury. Silný vzestup terciárního sektoru, terciér absorbuje značnou část poklesu v primárním a sekundárním sektoru. Restrukturalizace sekundárního sektoru zatím nedostatečná, v primárním sektoru klesl rychle počet pracovníků.

Průběh vývoje v jednotlivých regionech s rozdílnou dynamikou, v závislosti na původních podmínkách. Větší strukturální problémy v tradičních průmyslových oblastech, částečně oslaben venkovský prostor. Kategorie čistě periferních regionů neexistuje.

- Rozměr novodobých regionálních rozdílů není dramatický - dán rozdílnými dopady společenské a hospodářské transformace na původní struktury. Indikátory - viz dále.
- Prostorová skladba je vícepolární, s původními tendencemi k decentralizované koncentraci socioekonomických struktur.
- Omezená mobilita obyvatelstva a nízká míra migrace oslabují možnosti vyrovnání stávajících regionálních rozdílů. Nové ekonomické aktivity směřují více do sociálně a technicky stabilizovaných území, přetrvávají rozdíly mezi vyšší nabídkou pracovních příležitostí u velkoměst oproti vyšším mírám nezaměstnanosti v oslabených nebo strukturálně postižených oblastech. Nerozšiřují se možnosti decentralizace prostorových struktur.
- Vývoj regionů (okresů) je dlouhodobě sledován a vyhodnocován. Od roku 1993 byly zavedeny podpory malého a středního podnikání v hospodářsky problémových oblastech ČR. Od roku 1998 je navrženo registrovat hospodářsky problémové oblasti ve dvou kategoriích: strukturálně postižené oblasti a hospodářsky slabé oblasti.

Ukazatele pro vymezení strukturálně postižených regionů:

- podíl zaměstnanosti v průmyslu na celkové zaměstnanosti v roce 1990
- vývoj zaměstnanosti v průmyslu v letech 1990 - 1995
- míra nezaměstnanosti k 31. 12. 1997
- počet podnikatelů na 1000 obyvatel v roce 1996

Ukazatele pro vymezení hospodářsky slabých oblastí:

- míra nezaměstnanosti k 31. 12. 1997
- počet uchazečů o práci v přepočtu na 1 volné pracovní místo

- daňové příjmy místních rozpočtů na 1 obyvatele v roce 1996
- průměrná mzda v roce 1996
- podíl zaměstnanosti v zemědělství a lesnictví v roce 1990 (ukazatel s vahou 0,5)
- vývoj zaměstnanosti v zemědělství a lesnictví v letech 1990 - 1995 (s vahou 0,5)
- hustota osídlení v roce 1996 (ukazatel s vahou 0,5)

Vláda vyvolala celou řadu zvláštních programů k řešení různých druhů regionálních ekonomických problémů: restrukturalizace těžkého průmyslu, rozvoje malého a středního podnikání, podpory zemědělského a lesního hospodaření, podpory exportu, rozvoje cestovního ruchu apod. Vláda mimo to podporuje související činnosti několika typů regionálních rozvojových institucí.

Rozhodující většina těchto aktivit má podpůrný charakter, ve formě poskytnutí příspěvku ze státních rozvojových programů, za podmínky splnění státem předem určených podmínek. Celková účinnost těchto vládních aktivit je významná.

Prostorové plánování zastupuje jeden z důležitých nástrojů státní regionální a komunální politiky rozvoje. V řadě specializovaných vládních programů je soulad projektu s příslušným územním plánem jednou z určených podmínek pro možnost přidělení státního příspěvku.

- Dlouhodoběji zaostávají pouze některé mikroregiony v odlehlejších horských hraničních polohách. Hlavními důvody jsou zejména: málo pestrá sociální skladba a podnikatelská pasivita obyvatelstva, ztížené terénní a klimatické podmínky pro hospodaření, nedostatek nových pracovních příležitostí v místě a okolí, nízká daňová výtěžnost obcí apod.
- Vlivy spojené s etnickým složením obyvatelstva (Romové) se projevují výrazněji ve strukturálně postižených oblastech, zejména sníženou sociální úrovní obyvatelstva a vyšší nezaměstnaností.
- Základní problémy současné prostorové struktury ČR váží úzce na průběh a výsledky celkové hospodářské restrukturalizace státu. Dosaženou situaci nelze zatím posuzovat jako standardní.

2. Charakteristika ekonomické a sociální situace země

Vývoj ekonomiky ČR po roce 1989 výrazně ovlivnily zásadní změny v politické a socioekonomické orientaci země. Důsledky rozsáhlé privatizace a restrukturalizace jsou ve výsledcích hospodářství ČR patrné dodnes. Výrobní i zpracovatelský potenciál země byl po otevření vyspělejšími světovými ekonomikami vystaven značné konkurenci. Uplatnění na evropském a světovém trhu významně napomáhají zahraniční investoři. Ekonomické styky se zeměmi CADSES procházejí obousměrnou přechodovou etapou.

- Klíčový ekonomický ukazatel HDP (hrubý domácí produkt) nebyl do roku 1992 systematicky zpracováván. Údaje za roky předcházející (1980 - 1991) byly zpracovány zpětně z bilancí národních účtů. Vývoj HDP v letech 1990 - 1997 udává následující tabulka:

HDP	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
b.c. (mlrd. Kč)	579,3	749,6	846,8	1 002,3	1 148,7	1 348,7	1 532,6	1 649,5
s.c. (mlrd. Kč)	1 292,7	1 144,2	1 106,6	1 112,9	1 148,7	1 221,6	1 269,4	1 281,8
s.c. 1990 = 100	100,0	88,5	85,6	86,1	88,9	94,5	98,2	99,2

(b.c. = v běžných cenách, s.c. = ve srovnatelných cenách)

V odvětvovém členění HDP podle základních skupin byl tento vývoj následující (%):

Skupiny odvětví	1990	1992	1993	1994	1995	1996
Průměrný sektor	7,5	4,8	5,2	4,3	4,6	5,2
Sekundární sektor	58,3	47,7	39,6	39,8	41,8	41,4
Terciární sektor	34,2	47,5	55,2	55,9	53,6	53,4
HDP celkem (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Z celkového počtu ekonomických jednotek registrovaných ke konci roku 1996 činí podíl zbytkových a dílčích částí státních podniků cca 0,13%, družstev cca 0,46%, obchodních a jiných společností cca 8,9%, soukromých podnikatelů cca 75,1%. Vzrostl výrazně počet malých podniků a zároveň se snížil počet pracovníků na 1 podnik. Podíl nestátního sektoru na tvorbě HDP v roce 1992 dosáhl přitom 45,1%, v roce 1996 vzrostl na 74,7% a blíží se zřejmě svému maximu.

Zahraněční obchod měl výkyvy až do roku 1993, kdy jeho obchodní bilance dosáhla hodnoty cca +10 mld. Kč, následně se tyto výsledky zhoršily až na -157,7 mld. Kč v roce 1996. Saldo zahraničního obchodu se tak vyvíjelo od 1,7% HDP v roce 1992 až do -7,0% HDP v roce 1996. V roce 1997 se tento schodek mírně zlepšil na -5,5% HDP.

Teritoriální zaměření zahraničního obchodu ukazuje podstatný vzestup podílu zemí s vyspělou tržní ekonomikou (zejména EU a jmenovitě Německa), naopak citelný je pokles podílu Slovenska (vývozu i dovozu) a pokles podílu neevropských zemí s tranzitivní a státní ekonomikou (zejména Čína).

Vývoj zahraničního obchodu ČR v letech 1992 - 1997 podle skupin zemí charakterizují následující tabulky:

Skupiny zemí	1992	1993	1994	1995	1996	1997
	Saldo (vývoz - dovoz) mil. Kčs/Kč FOB/FOB (b.c.)					
Bilance celkem	-45 309	10 088	-20 603	-95 723	-159 835	-140 829
Vyspělé s tržní ekonomikou	-37 224	-18 465	-33 193	-84 418	-151 948	-137 902
z toho: EU	-20 006	-6 082	-17 902	-59 253	-124 303	-100 868
v tom: SRN	2 820	4 814	10 795	3 481	-10 792	47 822
Rozvojové země	7 875	14 078	6 711	1 314	-4 708	-7 682
Evropské transitivity + SNS	-17 700	8 675	5 626	-10 225	2 671	15 980
z toho: Slovensko	17 064	6 043	579	12 592	20 156	
Ostatní a nespecifikováno	1 740	5 800	253	-2 394	-5 850	-11 225

Skupiny zemí	1992	1993	1994	1995	1996	1997
	Vývoz %					
Vývoz celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vyspělé s tržní ekonomikou	67,5	54,3	59,7	66,0	63,6	65,4
z toho: EU	61,6	49,4	54,1	60,9	58,2	60,2
v tom: SRN	32,9	26,0	29,4	37,6	36,0	38,5
Rozvojové země	9,9	8,5	7,3	5,4	5,6	4,9
Evropské transitivity + SNS	21,1	35,0	32,1	27,9	30,3	29,3
z toho: Slovensko	23,9	21,5	16,4	13,9	14,3	12,8
Ostatní a nespecifikováno	1,5	2,2	0,9	0,7	0,5	0,4
	Dovoz %					
Dovoz celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Vyspělé s tržní ekonomikou	69,8	60,7	64,6	69,2	70,3	70,8
z toho: EU	58,9	52,3	55,7	61,1	62,4	62,1
v tom: SRN	26,8	25,4	25,5	31,7	29,8	26,6
Rozvojové země	5,7	4,9	5,4	4,4	5,0	5,0
Evropské transitivity + SNS	23,9	33,7	29,3	25,5	23,5	22,6
z toho: Slovensko		17,5	14,2	11,8	9,6	8,4
Ostatní a nespecifikováno	0,6	0,7	0,7	0,9	1,2	1,6

Ve vývozu převažují výrobky zpracovatelského průmyslu (strojírenství a průmyslové zboží), vývoz surovin (bez paliv) stoupl do roku 1994. Od roku 1992 soustavně klesá podíl potravin a živých zvířat. V dovozu patří největší podíl výrobkům zpracovatelského průmyslu, především strojírenství. Velký význam má též dovoz minerálních paliv a mazadel.

- Přímé zahraniční investice do ČR dosáhly v letech 1990 - 1997 výše 8 361,4 mil. USD. Nejvíce se podílelo Německo 28%, dále Holandsko 18% a USA 13%, Švýcarsko 11%, Francie 11%, Rakousko 7% a ostatní země 19%.

Dosud největší byla investice Telsource do SPT Telecom (1995), druhou největší vložil Volkswagen do automobilky Škoda Mladá Boleslav (1991). V roce 1992 dominoval Philip Morris v tabákovém průmyslu, v roce 1996 konsorcium IOC v Českých rafinériích a C Mobil v Českých radiokomunikacích. V roce 1998 se účastní i Japonsko (privatizace banky IPB), dalším velkým projektem je výstavba závodu Matsushita El. Inc. v Plzni.

Podle odvětvového zaměření se přímé zahraniční investice týkaly nejvíce dopravy a spojů (19,5%), dále spotřebního zboží a tabákového průmyslu (14,6%), automobilového průmyslu (13,3%), obchodu a služeb (9,4%), chemického průmyslu (8,2%) a stavebnictví (7,9%). Ostatní odvětví (energetika, potravinářský průmysl, strojírenství, elektrotechnika) dosáhly 27,1%.

Největší část přímých zahraničních investic byla v minulých letech spojena s procesem privatizace. Další vstup investic je spojen s výstavbou na zelené louce, nebo s rozšiřováním existujících podniků formou navýšení jejich základního kapitálu.

Regionální rozvrstvení přímých zahraničních investic není sledováno. Tyto investice však přináší též nové technologie i kapitál pro modernizaci výroby, zvyšují kvalifikaci pracovníků a produktivitu práce, v řadě případů vytvářejí nové pracovní příležitosti.

- Celkový počet pracovníků se postupně snížil z 5,2 mil. osob v roce 1989 na necelých 5 mil. osob v roce 1996. Strukturu zaměstnanosti podle sektorů v těchto letech podává následující tabulka (%):

Sektor	1989		1996		Index 1989/96
	abs. počet	%	abs. počet	%	
Průměrný sektor	686,9	13,1	283,5	5,9	42,7
Sekundární sektor	2 533,2	48,5	2 030,5	40,6	80,2
Terciární sektor	2 003,2	38,4	2 673,1	53,5	133,4
Celkem	5 223,3	100,0	4 997,1	100,0	95,7

Nejdůležitější změnou je pokles zaměstnanosti v sekundě (při růstu zaměstnanosti ve stavebnictví je to dáno podstatným snížením v průmyslu - v těžebních odvětvích a u většiny zpracovatelského průmyslu) a růst zaměstnanosti v terciéru, tzn. ve službách.

Nezaměstnanost byla v letech 1991 - 1996 velmi nízká, pohybovala se kolem 3%. V roce 1997 vzrostla na 5,2% a očekává se další její růst. Volná místa ke konci roku 1997 tvořila cca 1/5 celkového počtu nezaměstnaných. Regionální rozdíly jsou výrazné, v Praze a okolí a na Mladoboleslavsku počet volných míst přesahuje počet nezaměstnaných, v severočeském a severomoravském regionu tvoří nabídku sotva 1/10 celkového počtu nezaměstnaných.

Cizinci pracující v ČR jsou oficiální statistikou rozděleni na občany Slovenské republiky a občany ostatních zemí. K 30. září 1997 pracovalo oficiálně v ČR 74 237 Slováků, z toho cca 15% žen - nejvíce v severomoravském a jihomoravském kraji (podíl cca 46%), dále pak zejména v Praze. Z ostatních zemí mělo ke konci roku 1996 platné povolení k zaměstnání v ČR cca 71 000 osob ze 146 států světa, z toho cca 59% z Ukrajiny a 18% z Polska. Regulovány jsou počty občanů Vietnamu a Ukrajiny.

K témuž datu bylo vydáno téměř 55 tis. živnostenských oprávnění pro cizince, v polovině roku 1997 to bylo již více než 63 tis. oprávnění. Odhady dalších nelegálně zaměstnaných cizinců v ČR se pohybují v rozmezí 100 - 160 tis. osob.

Počet českých občanů pracujících oficiálně v cizině činil ke konci roku 1996 téměř 4 400 osob, z toho cca 48% na Slovensku a cca 31% v Německu. Téměř 60% z nich pak pracuje v průmyslu a ve

stavebnictví. Současné odhady však hovoří o tom, že např. v SRN pracovalo v roce 1996 až 24 tis. českých občanů.

Působnost cizinců pracujících na území ČR je v rozhodující míře příznivá a nezpůsobuje žádné citelnější sociální napětí, dílčí část zde však působí též v rovině obecné kriminality (distribuce drog, nezákonné finanční transakce, prostituce apod.).

Otázka vývoje zahraniční imigrace a emigrace ve více integrované Evropě není již dnes problémem pouze zemí EU a CADSES. Pohyb obyvatelstva uvnitř více integrované Evropy přitom nemusí být nijak dramatický.

Hospodářské a sociální potenciály většiny zemí přístupujících k EU nejsou zanedbatelné a poskytují značné šance na širší uplatnění socioekonomických aktivit stávajících zemí EU. Podle předběžných propočtů by přijetím skupiny CE5 resp. CE10 došlo sice k poklesu průměrné hodnoty HDP na osobu EU o 9% resp. 15%, přijetí vybrané skupiny zemí by však zároveň v těchto zemích podnítko žádoucí hospodářský rozvoj.

3. Systémy sídel a velkých měst a jejich rozvoj

Ze 6 234 obcí má 482 statut města. Počet městských obyvatel činí 70,5% obyvatelstva ČR. Regionálně významných městských aglomerací lze registrovat 11. Velkoměstem mezinárodního významu je hlavní město Praha, význam mezinárodně "přuchozích" mají též velká regionální centra na hlavních dopravních tazích.

Problémy velkých měst mají spíše věcný charakter. Týkají se bytové výstavby, technické a dopravní infrastruktury, hromadné dopravní obsluhy, rozvoje komerčních a obchodně administrativních ploch apod. Sociální aspekty se také projevují, dosud však ne v kritických mírách. Menší města nalézají snazší řešení. Politiku rozvoje si města určují sama.

Dominujícími městy jsou hlavní město Praha a město Brno (historická centra Čech a Moravy), meziregionálně významná jsou všechna ostatní statutární města - České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Zlín, Olomouc, Ostrava, Opava a Havířov. Struktura měst je více méně vyvážená, logická. Neexistuje snaha ani potřeba tuto strukturu měnit.

Převažuje všeobecný trend vnitřní regenerace a oživení měst. U některých velkých měst probíhá proces suburbanizace s venkovem. Výrazný úpadek žádného z měst není registrován. Speciální indikátory k měření rozvoje měst nejsou užívány, sledují se všeobecné vývojové ukazatele.

Do roku 1990 bylo na území ČR registrováno 12 regionálních aglomerací a 22 městských aglomerací nižšího řádu. Po roce 1990 nejsou tyto kategorie sledovány. Ukazatelem pro stanovení a rozpoznání obou typů aglomerací byly silné socioekonomické vazby mezi jádrem aglomerací a přidruženými centry osídlení.

Úkaz "rozlézání" měst se projevuje výrazněji u silných, přirozeně atraktivních velkých měst. Převažujícími formami jsou výstavby skupin rodinných domků a obchodních, skladovacích a výrobních areálů po obvodu a v těsném zázemí měst.

Funkci průchodnosti v mezinárodních ekonomických vztazích vykonávají především města Praha, Brno a Ostrava, dále též České Budějovice, Plzeň, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Olomouc, v meziregionálních příhraničních vztazích např. též Cheb, Náchod, Zlín, Hodonín apod.

Velká a větší města soustřeďují na sebe větší investiční pozornost a posilují stabilizující účinky svých regionálních i meziregionál-

ních vlivů. Ztíženou situaci velkých měst ve strukturálně postižených oblastech lze považovat za dočasnou.

Rozvoj největších měst vesměs již kopíruje dlouhodobé trendy vývoje západoevropských měst. Rozvoj středních a malých měst podléhá méně intenzivním vnějším tlakům, menší města mají větší šance na udržení vnitřní rovnováhy i vlastní výrazové a funkční identity.

U rozhodující většiny měst dochází k ekonomickému i společenskému oživení, velikost města není vždy rozhodujícím ukazatelem. Obtížnější situací procházejí města v původně nejvýznamnějších průmyslových aglomeracích ČR. Počet obyvatelstva donedávna narůstal zejména u měst mezi 20 - 50 tisíci obyvateli (dáno největším nárůstem bytové výstavby v těchto městech), dnes tyto počty spíše stagnují (včetně měst pod 10 tisíc obyvatel), u velkoměst dochází naopak k úbytkům (dáno rozvojem individuálního bydlení v blízkém venkovském zázemí měst).

Finanční politika měst je soustředěna do území vlastních správních obvodů.

Před rokem 1990 byl u řady velkých měst zaznamenán jev sociálního "vysávání" blízkého zázemí města (výjezd pracovních sil za zaměstnáním do měst), za současného zanedbávání rozvoje tohoto zázemí (resp. jeho využívání pouze pro rekreaci obyvatel měst). Po roce 1990 je tento jev vyvažován všeobecně vyšší aktivitou příměstských obcí - blízká poloha města iniciuje rozvoj bydlení, ubytovacích kapacit, služeb apod. Efekt "vysávání" je nahrazován procesem oboustranně výhodnějšího "prolínání".

Situace v obytných čtvrtích velkých měst se postupně stabilizuje. Stavební fond prochází renovací, atraktivní polohy podněcují investiční zájem na uplatnění nových, zejména obchodně administrativních aktivit. U největších měst vzrostl počet nových souborů rodinných domků a vilek situovaných v přírodním zázemí města.

Politika obnovy měst je v obecné rovině dána věcně příslušnými povinnostmi správních orgánů měst podle zákona o obcích. K upřesnění politiky slouží především programy rozvoje, územní plány a rozpočty měst.

Privatizace bytových domů vede v rozhodující míře k jejich přímé či postupné renovaci, v závislosti na finančních možnostech majitelů. V atraktivních městských polohách dochází místy k záměně původních funkcí (rozšiřují se zejména obchod a administrativní).

Sociální proměny obyvatelstva velkých měst nejsou dosud výrazné, projevují se možnostmi majetnějších zájemců k získání bytů či domů ve výhodných nebo chráněných polohách, množí se naopak počty bezdomovců, vzrůstá pouliční kriminalita apod. Významnější etnické segregace se projevují pouze v místech soustředění romského etnika. Tzv. "Romskou otázkou" se dnes zabývá celá řada vládních i nevládních aktivit.

Zákonem o obcích je jmenováno 13 statutárních měst (hlavních regionálních center), jejichž povinností je přijmout statut upřesňující zejména správní členění města a organizaci jeho správy. Statut hlavního města Prahy určuje samostatný zákon.

Rozsah jednotlivých organizačních a výkonných opatření mezi obcemi, městy, statutárními městy a hlavním městem Prahou se liší především v rozdílné úrovni a rozdílných podílech přenesené působnosti na úseku výkonů státní správy.

Kategorie velkoměsta není stanovena, kritériem může být počet nad 100 tisíc obyvatel. Tohoto počtu v ČR k roku 1995 dosáhlo celkem 7 měst: Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc, Hradec Králové a Liberec, k tomuto počtu se přibližují České Budějovice, dříve v této kategorii bylo i Ústí nad Labem.

Zvláštní postavení mezi velkoměsty ČR má hlavní město Praha, které bude jako jediné vyhlášeno za samostatný vyšší územně správní celek (cca na úrovni bývalého kraje). Konkrétní statut bude upřesněn v souvislosti s vyhlášením těchto celků v rámci ČR.

- Pravidla městské politiky stanovují správní orgány měst, každé město si stanovuje vlastní politiku rozvoje. Výjimečně důležitým problematikám z oblasti řešení např. dopravní a bytové politiky, nadřazených sítí technické infrastruktury apod. věnuje pozornost vláda.
- Pojem "udržitelny rozvoj města" je v ČR vnímán prozatím spíše ve sféře teoretické, věcné meze a strategické limity rozvoje měst stanovují městské programy rozvoje a územní plány měst.
- Navzájem spolupůsobící sítě velkých měst v ČR byly registrovány především v rámci větších regionálních sídelních a průmyslových aglomerací. Tyto sítě sestávaly z jádrových měst aglomerací, jejichž vývoj a vzájemné vztahy byly úzce spjaty s ústředními hospodářskými a sociálními problematikami příslušného regionu. Po roce 1990 tíhnou města k větší funkční soběstačnosti. Vzhledem k dlouhodobé izolovanosti státu nemohly se sítě měst rozvíjet přes hranice. Zvláštní příležitosti se k tomu dnes nabízejí zejména v rozsáhlé oblasti Ostravsko-Katovické pánve a v rozvíjení již existujících svazků měst a obcí v rámci vymezených euro-regionů: Těšínské Slezsko (CZ-PL-SK), Silesia + Praděd + Glacensis (CZ-PL), Nisa (CZ-PL-D), Labe + Krušnohoří + Egrensis (CZ-D), Šumava-Bayerischer Wald (CZ-D-A), a dále v oblasti Jižních Čech + Jižní Moravy (CZ-A až SK).
- Velká města tradičně spjatá s plněním širších regionálních obslužných funkcí (Praha, Brno, Plzeň, Olomouc apod.) mají vývoj relativně stabilnější, méně ovlivňovaný důsledky hospodářských a společenských změn. Naopak osud měst vzrostlých zejména na průmyslu kolísá s osudem stěžejních průmyslových podniků.

4. Venkovské oblasti a jejich přeměna

Ve venkovských prostorech s hustotou zalidnění méně než 150 obyvatel/km² žije téměř 30% populace. Charakteristické jsou 3 základní typy: intenzivně obhospodařovaná venkovská území, venkovské prostory v zázemí velkých měst s promísením vzájemných socio-ekonomických funkcí, a území podhorských a horských oblastí s nižší intenzitou hospodaření.

V prvním typu převažují klasické venkovské ekonomické činnosti, nezemědělské činnosti mají vesměs místní, servisní charakter. V druhém typu se projevuje silná participace obyvatelstva i ekonomické základny venkova na hospodaření měst, venkovská sídla ve výhodných polohách se stávají atraktivní pro bydlení apod. Třetí typ oblastí získává především na rozvoji rekreace a cestovního ruchu, závislost na sezónní návštěvnosti je zde však značná.

Města všeobecně poskytují venkovu oporu v nabídce vyšší sociální vybavenosti, zdravotnictví, školství, obchodu, služeb a kultury. Závislost venkova na vyšší městské vybavenosti je poměrně značná.

Venkovská politika se soustředí na problémy spojené s transformací zemědělství: rámcovým snížením zemědělské produkce, úbytkem pracovních příležitostí, změnou vlastnických vztahů, problémy hospodaření v podhorských a horských oblastech apod. Pozornost je věnována obnově venkova.

- Osídlení v intenzivních zemědělských oblastech tvoří síť pravidelně rozložených kompaktních vesnic, situovaných v těžištích zemědělských a lesních drţeb. Podobný charakter má venkovské osídlení v zázemí velkých měst. Území podhorských a horských oblastí charakterizuje rozptýlené venkovské osídlení.

Převažuje kolektivní hospodaření v zemědělských družstvech, podíl individuálních rolníků činí více jak 1/3 z celku. Problémy s částečným vylidňováním venkovských sídel byly vyrovnávány zájmem městského obyvatelstva o využívání venkovských chalup a usedlostí k rekreaci nebo k tzv. "druhému bydlení".

Mezi oblastmi převážně venkovské, kde podíl venkovských obyvatel dosahuje až 50%, spadá téměř 1/4 okresů ČR.

- Po roce 1990 se rychle snížil celkový počet pracovníků v priméru. To je známkou spíše racionalizace práce v zemědělství nebo postupného snižování produkce, nežli proměn vztahů mezi hustotou venkovského obyvatelstva a kapacitou zemědělské půdy.
- Pro demografické složení venkovského obyvatelstva jsou (k průměrným ČR) charakteristické: nepříznivý index věkového složení, nižší vzdělanost a nižší podíl ekonomicky aktivních, projevuje se zde však též např. vyšší fertilita žen. Tendence k migraci uvnitř venkovských oblastí jsou tradičně nízké. Vzdělávání a odborný výcvik venkovského obyvatelstva probíhá v zemědělských učilištích nebo v rámci rekvalifikačních kurzů.
- Příležitosti k zaměstnání mimo zemědělství: tradičně vysoká je vyjíždka za prací do měst, v rekreačně atraktivních oblastech převažuje uplatnění v službách. Příležitosti v místě se omezují na lesnictví, obchod, pohostinství, drobná řemesla. Venkovská turistika dosud příliš rozšířena není. V budoucnosti lze v oblastech s extenzivním způsobem hospodaření očekávat potřebu zabezpečení mimoprodukčních funkcí zemědělství: při obnově přírody a krajiny, ochraně neobnovitelných zdrojů, zpracování biomasy pro energetiku apod.
- Zemědělská půda přešla po roce 1990 do vlastnictví soukromých osob včetně půdy vlastněné členy zemědělských družstev (cca 80% podílu), zbylých cca 20% podílu zůstává dosud ve vlastnictví státu. Charakteristické je hospodaření na pronajaté půdě (podíl 36%). Převážnou část půdy spravují zemědělská družstva (cca 43%) a obchodní společnosti (cca 32%), zhruba 24% spravují soukromě hospodařící rolníci, zbylé cca 1% státní podniky. Zemědělských podniků s výměrou půdy pod 10ha je zhruba 6%, s výměrou 10 - 50ha zhruba 11%, zbylých cca 83% podniků hospodaří na výměrách nad 50ha. Průměrná velikost zemědělského podniku v roce 1996 byla 131ha (zemědělského družstva 1 430ha, soukromě hospodařícího rolníka 34ha). Sledování finančních a technických podmínek hospodaření v podnicích různé velikosti není prováděno. Průměrná hrubá zemědělská produkce za rok 1994 činila 18 241 Kč/ha.
- V infrastruktuře venkovských oblastí se zkvalitňuje zejména technická vybavenost obcí (vodovody, kanalizace, čištění odpadních vod, dodávky energie, telefonizace), operativně řešeno je zajištění veřejné hromadné dopravy, základního obchodu a služeb, zdravotnictví, kultury a kvality obytného prostředí. Po roce 1990 se výrazně zlepšila zvláště úroveň technické vybavenosti obcí.
- Využívání půdního fondu podmiňuje značný rozsah meliorací. Řada z původních zařízení je dnes nefunkčních, závlahy jsou využívány zhruba z 1/3. Větrnou erozi jsou zatíženy rovinaté oblasti, velmi silnou vodní erozi naopak kopcovité a hornaté oblasti. Na erozním zatížení půd se podílejí též drobní zemědělci, kteří zorali původně zatravněné plochy. Rizikovými látkami jsou znečištěny půdy v okolí starých těžebních a zpracovatelských nebo metalurgických závodů.
- Využívání zemědělských půd v chráněných krajinných oblastech a národních parcích podléhá zvláštním režimům hospodaření pod-

le zákona o ochraně přírody. Zvláštním režimům využívání podléhají též pozemky vymezené pro založení územních systémů ekologické stability krajiny.

- Podíl venkovského obyvatelstva v produktivním věku se po roce 1990 mírně zvýšil. Došlo též k mírnému relativnímu zlepšení struktury vzdělání. Vývoj věkové struktury je méně příznivý, podíl mladších věkových kategorií převažuje u soukromě hospodařících rolníků.
- Ucelená koncepce rozvoje venkova dosud neexistuje. Jediným cíleným programem je Program obnovy vesnice. K rozvoji venkova přispívají též další dílčí dotační podpory resortů: k ozdravení ovzduší, revitalizaci říčních toků, péči o krajinu, zabezpečení technické infrastruktury nebo dopravní obsluhy sídel apod. Finanční podpory státu pro agrární sektor pramení z účelových dotací ministerstva zemědělství (na údržbu krajiny, zalesňování, extenzifikaci výroby apod.), nebo z prostředků tzv. Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (na podporu produkce). Úloha venkovských oblastí ve vztahu město - venkov se do budoucna zřejmě příliš nezmění. Silnější tendence k migraci z venkova do měst mohou nastat v případech, kdy dojde snížením produkce nebo změnou forem hospodaření k vyššímu lokálnímu či regionálnímu uvolnění pracovních sil ze zemědělství.

5. Doprava, telekomunikace, energetické sítě a jejich mezinárodní propojení

V ČR je v současné době v provozu 486 km dálnic, 353 km rychlostních komunikací, 54 566 km ostatních silnic a 9 430 km železničních tratí, využíváno je 303 km splavných vodních cest a 4 hlavní mezinárodní letiště. Pro potřeby kombinované dopravy slouží 19 terminálů a překladišť. Městská hromadná doprava je provozována na území 96 měst. Převážně vztahy k sousedním státům zajišťuje 81 silničních hraničních přechodů, 26 železničních a 1 říční hraniční přechod. Hustotou dopravní sítě se může ČR řadit mezi vyspělejší evropské země.

Zásady rozvoje dopravních cest v ČR předkládá resort dopravy vládě ČR k projednání a schválení. Zásady jsou zpracovány v koordinaci s mezinárodními závazky a v souladu s finanční strategií státu. Jednotlivými prioritami se po roce 1990 např. staly: rozvoj dálnic a rychlostních silnic do roku 2005, modernizace prioritních železničních koridorů, výstavba letiště Praha-Ruzyně apod.

Ve sféře energetiky je ČR výrazně orientována na využívání domácích zdrojů primárních energií. Uhelných elektráren je 13, vodních elektráren 9, jaderné elektrárny jsou 2 (jedna v provozu, druhá ve výstavbě). Více než 98% spotřeby plyných paliv pochází z území bývalého SSSR, od roku 1998 budou zajištěny dodávky plynu z norského sektoru Severního moře, později též z plynovodu Adria, případně z realizovaného projektu Iran Gas Europe. Územím ČR prochází několik větví tranzitních ropovodů ze zemí bývalé SSSR dále na SRN, ve zkušebním provozu je ropovod Ingolstadt (SRN) - Kralupy.

Rozvoj telekomunikací a spojů se soustředí na úplné pokrytí území ČR televizním a rozhlasovým signálem stanic s celostátní působností, na rozšíření regionálního rozhlasového a televizního vysílání a na rozšíření a zkvalitnění telefonních a dalších kabelových sítí.

- V letech 1989 - 1996 došlo v ČR k celkovému poklesu poptávky po přepravě na dopravním trhu o více jak 32%.

V nákladní dopravě došlo k postupnému přesunutí poptávky na dopravu silniční, výkony na železnici poklesly téměř o 53%. Podíl kombinované dopravy dosahuje sotva 4%.

Dopravní zatížení na silniční síti vzrostlo více jak o 1/4, na dálnicích až o 34%. Zvýšil se podíl dálkové tranzitní dopravy, vzrostlo zatížení hraničních přechodů. Výkony vodní dopravy poklesly o cca 60% (snížením vnitrostátní přepravy tuhých paliv), výkony letecké dopravy vykazují dnes již vzrůstající trendy.

Ve veřejné osobní přepravě došlo k trvalému poklesu přepravy osob autobusovou a železniční dopravou o cca 20%. To se týká též městské hromadné dopravy. V individuální automobilové dopravě vzrostl rapidně počet osobních automobilů (o více jak 50%) a četnost jejich využívání na úkor veřejné dopravy.

Objemy přepravy v nákladní dopravě jsou registrovány v mil. tun, přepravní výkony v mld. tkm. Objemy veřejné osobní a městské hromadné dopravy jsou registrovány v mil. osob, přepravní výkony v mil. oskm. V individuální automobilové dopravě je registrován průměrný počet obyvatel/1 osobní automobil (dnes ČR 2,98, Praha 2,0).

Důležitost místní, mezinárodní a tranzitní dopravy vzrůstá. Zvláště patrný je nárůst dopravy silniční, a to nákladní i osobní. Ve vnitrostátní dopravě silně vzrůstá mobilita obyvatel i počty osobních a nákladních automobilů. Hranice ČR překročí ročně více jak 3 mil. nákladních vozidel, z toho je více než 1/3 tranzitních napříč republikou. Denně projíždí územím ČR více než 800 kamiónů, ve špičkových obdobích až dvojnásobek. Návštěvnost ČR dosáhla v roce 1994 více jak 100 mil. osob, v nejvíce zatížených směrech na SRN a Rakousko vzrostla osobní doprava cca 11x, nákladní doprava cca 2,5x.

To vše se negativně projevuje ve značném přetížení některých silnic, průjezdných městských komunikací, v zahlcování hraničních přechodů apod. Vzrůstají nároky na kapacitní a bezkolizní prostupnost území, rozšiřují se nové dopravní plochy, vzrůstá podíl negativních vlivů z dopravy na životní a přírodní prostředí a obytné prostředí sídel.

Rozvoj dopravní infrastruktury pokračuje, počítáno je s rozsáhlými investicemi především do dálniční a vybrané silniční sítě, do koridorů transevropské železniční magistraly, do modernizace leteckého parku a doplnění letecké infrastruktury, do zlepšení podmínek na Labské vodní cestě a zajištění přístupu na vodní cesty Odry a Dunaje apod.

Počet dálkových nadregionálních hraničních přechodů se poměrně ustálil, řešit je nutno problém kapacitního odbavení nákladové přepravy. Počty regionálních hraničních přechodů by mohly být rozšířeny zejména v úseku česko-saské a česko-polské hranice. V tomto úseku by též měl být více rozšířen počet přechodů pěších a přechodů na turistických stezkách.

Rozsáhlejší investice do infrastruktury nadregionálních nebo velkých regionálních hraničních přechodů jsou s ohledem na budoucí členství ČR v EU sporné. Relativně nejméně nákladné jsou přechody pěší a přechody na turistických stezkách.

Jejich otevření často brání nedostatek financí na zřízení celního objektu nebo na opravu přístupových cest, případně odpor orgánů ochrany přírody.

Jediným provozovatelem telefonní sítě v ČR je SPT Telecom Praha. Počet hlavních telefonních stanic v letech 1990 - 1996 vzrostl o více jak 70%. Služby v oblasti mobilních telefonů zajišťují dvě firmy, EuroTel Praha a RadioMobil. Současný počet účastníků převyšuje 350 tis. V oblasti radiokomunikací jsou rozhodujícím celostátním provozovatelem České radiokomunikace. Pokrytí území ČR televizním a rozhlasovým signálem dosahuje více jak 90%. Standardní poštovní služby poskytuje Česká pošta. V roce 1997

bylo na území ČR celkem 3 444 pošt. Ve speciálních službách (Expres Mail Servise apod.) konkuruje řada domácích i nadnárodních společností.

Po roce 1990 došlo k všeobecnému zlepšení technologické úrovně telekomunikací a spojů. Stalo se tak díky dostupnosti nových technologií i spoluúčasti zahraničních partnerů.

Regionální nerovnosti jsou dílčího charakteru: některé příhraniční části mají slabší televizní signál, některé okrajové části nejsou plně pokryty signálem GSM apod. Telefonizace území je všeobecně na vzestupu.

- Struktura konečné spotřeby paliv a energie k roku 1993 činila: tuhá paliva cca 20%, kapalná paliva 18%, plynná paliva cca 22%, teplo cca 26%, elektřina 14%. Z toho hnědé uhlí činilo necelých 10%, zemní plyn necelých 16%.

Až do roku 1994 měla tuzemská spotřeba primárních energetických zdrojů klesající tendenci, v letech 1995 a 1996 došlo k mírnému vzrůstu (na úroveň o 17% nižší než v roce 1989). Podíl vývoje tuzemské spotřeby energie v porovnání s EU byl v roce 1995 zhruba o 20% nižší.

V úrovni energetické spotřeby nastal systematický pokles především v průmyslu a zemědělství, spotřeba v terciéru a u obyvatelstva naopak mírně roste. Podíl průmyslu přitom dosahuje 49% (EU 28), domácnosti 24% (26), obchod a služby 13% (dtto), doprava 9% (31), zemědělství 5% (2). Celkově se spotřeba energie na obyvatele v ČR v období 1990 - 1995 postupně přibližovala k průměru EU.

- Hlavní koncepční záměr dopravní politiky směřuje k dokončení základní modernizace celé dopravní infrastruktury ČR do roku 2005, s prioritami silniční (podíl cca 61%) a železniční dopravy (podíl cca 31%).

- Financování rozvoje dopravní infrastruktury zajišťuje vláda. Využívány jsou přitom všechny využitelné zdroje, včetně Phare (modernizace železničních koridorů).

V souvislosti se zásadní reformou železnice došlo na většině regionálních tratí k redukci jízdních řádů, v několika případech též k ukončení provozu ze strany Českých drah a k pronájmu tratí privátním společnostem (včetně sdružení obcí). K počátku roku 1998 bylo takto pronajato celkem 15 různých regionálních tratí.

- Prioritami dalšího rozvoje telekomunikací budou: sblížení telekomunikací a sektoru audiovizuální a informativní technologie, sjednocování zásad a realizace propojování telekomunikačních sítí, rozvoj mobilní a bezdrátové komunikace, poskytování univerzální telekomunikační služby, zajištění práva na přímé propojení v rámci mobilních a personálních telekomunikací, účast na tvorbě "Globální informační infrastruktury" apod.

- Energetická politika státu dává přednost zajištění výroby elektřiny na bázi domácích primárních zdrojů. Kondenzační elektrárny se na výrobě podílejí zhruba 75%, paroplynové 1,5%, jaderná elektrárna 20% a vodní elektrárny 3,5%.

- V provozu je jediná jaderná elektrárna Dukovany (1 760 MW), jaderná elektrárna Temelín (2 000 MW) je ve výstavbě. Bezpečnost provozu a zabezpečení likvidace jaderného odpadu jsou prvotními podmínkami pro spuštění těchto elektráren.

- Evropské dopravní koridory působí jednoznačně pozitivně na regionální rozvoj - podněcují vznik podnikatelských aktivit podél svého průběhu, spojují jinak vzdálená ekonomická a kulturní těžiště.

- Hlavní priority ve vztahu ke zdokonalené mezinárodní dopravní přístupnosti nelze omezit na pár vybraných efektů - možnosti orientace se rozšíří globálně.

- Prostorové plánování působí jako jeden z mála multidisciplinárních systémových korektivů vůči jednotlivým infrastrukturním od-

větvoým politikám rozvoje. Prostřednictvím plánování dochází k průmětům těchto politik do konkrétních územních podmínek, konfrontují se zájmy na různé způsoby využívání území, vyjasňují se místní i regionální podmínky pro realizaci těchto politik. Nesouladné nebo střetové zájmy se řeší dohodovacím procesem v rámci projednávání jednotlivých etap prostorového plánu.

6. Stav životního prostředí a jeho nadnárodní hlediska

Na značné části území ČR je relativně zhoršena úroveň životního prostředí. Negativní účinky se po roce 1990 daří pozvolna snižovat. Tento trend je všeobecný, dotýká se všech složek životního prostředí i celého území ČR.

Za zvláštní nadnárodní problémy lze označit hranice překračující znečištění ovzduší a vod, v případě důsledků znečištění ovzduší též imisní poškození lesů. Ze strany ČR jsou největší producenti znečištění ovzduší (zejména SO₂) v Severočeské hnědouhelné pánvi a (zejména polétavým prachem) v Ostravské pánvi. Hranice překračující znečištění vod ze zdrojů v ČR je registrováno: velmi silné na Lužické Nise (Liberecko) a Odře (Ostravsko), silné na Labi (Děčínsko), Stěnavě (Broumovsko), Bělé (Jesenicko) a Moravě a Dyji (Břeclavsko). Imisní poškození příhraničních lesů z vlastních i vnějších zdrojů se dotýká především vrcholových partií Krušných hor (Sokolovská až Severočeská hnědouhelná pánev), Krkonoš a prostoru Ostravska, zčásti též Orlických hor a Jeseníků.

Z vnějších zahraničních zdrojů dochází ke znečištění ovzduší a k ovlivnění režimů povrchových a podzemních vod zejména na Liberecku (ze SRN a Polska).

Hlavními cíli politiky životního prostředí jsou: snížení emisí především SO₂ a NO_x - včetně O₃ a C_xH_y v přízemních vrstvách atmosféry, snížení výskytu troposférického ozonu, řešení likvidace odpadů, všeobecné zabezpečení odkanalizování a čištění odpadních vod, náprava imisně poškozených lesů, zlepšení druhové a prostorové skladby lesů, rekultivace území zdevastovaných těžbou. K naplnění těchto cílů slouží přijaté zákony a opatření schválená vládou.

- Obecná situace životního prostředí se postupně zlepšuje. Děje se tak díky všeobecnému poklesu průmyslové výroby, snížení těžby nerostných surovin, snížení podílu pevných paliv, snížení emisí v důsledku technických opatření a poklesu negativních vlivů zemědělské výroby, ale i zvýšení výdajů na ochranu životního prostředí a rozsahu legislativních a kontrolních opatření. Nejzávažnější problémy jsou též hlavními cíli politiky.

- Po roce 1990 došlo k poklesu znečištění ovzduší SO₂ a prašným aerosolem, k omezení vlivů poškozujících ozónovou vrstvu, k zlepšení jakosti povrchových vod, poklesu zornění zemědělské půdy, k mírnému zlepšení zdravotního stavu lesů, ke zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva, ukončení provozu nebezpečných skládek odpadů apod. Zvýšily se naopak hluk a emise z dopravy.

- Zlepšení vývoje kvality životního prostředí je výsledkem souhrnu všech pozitivních vlivů - jak legislativních, investičních a vzdělávacích, tak v důsledku omezení nebo zkvalitnění některých výrobních procesů. Přímé i nepřímé efekty těchto jednotlivých vlivů nelze pro jejich různé charakterity navzájem porovnávat.

- Privatizací výrobních prostředků došlo k oddělení přímého vztahu státu k těmto prostředkům, tzn. k posílení nezávislé funkce státu též v oblasti péče o životní prostředí - v daném případě zejména funkce koncepční, kontrolní a restriktivní. Privátní podniky (jako i drobní a střední podnikatelé, obce apod.) jsou tím nuceny přistupovat k plnění všech všeobecně platných legislativních opatření

jako každý jiný subjekt. Pravidla pro řešení výjimečných případů pak znovu stanovuje stát.

- Vliv malých a středních podniků na znečištění životního prostředí se radikálně snížil, pro tento typ podniků případné výjimky prakticky neexistují. Praktické výkony příslušných kontrolních orgánů mají dnes více namátkový, preventivní charakter.
- Vliv privatizace na ochranu zemědělské půdy se v globálním měřítku výrazněji nezměnil, ochrana zemědělského (a lesního) půdního fondu je zakotvena v právním řádu ČR. V některých drobných případech u individuálně hospodařících rolníků došlo například k zornění dřívě úmyslně (proti vodní erozi) zatravněných pozemků apod.
- Priority politiky životního prostředí z hlediska odvětvového:
  - pokles emisí SO₂, NO_x a tuhých látek ze stacionárních zdrojů;
  - snížení množství znečišťujících látek vypouštěných do povrchových vod;
  - postupné snižování imisního poškození lesů (též přeměnou druhové skladby lesů ve prospěch listnatých porostů);
  - zvýšení ekologické stability krajiny (zatravňování a zalesňování vytipovaných ploch, postupná realizace územních systémů ekologické stability);
  - zlepšení přirozené funkce vody a vodních ekosystémů v krajině;
  - rozšíření objemu zpracování využitelných druhotných surovin z odpadů a asanace "starých zátěží" (včetně rekultivací);
  - realizace protiradonových opatření.

Priority z hlediska regionálního:

- Praha - snížení emisí z vytápění a dopravy, zlepšení jakosti vodních toků, separovaný sběr odpadů a zpracování druhotných surovin;
- Středočeský kraj - snížení emisí z velkých zdrojů elektřiny a tepla, opatření k preferenci veřejné dopravy, zvýšení propustnosti silniční sítě, dobudování kanalizací a čistíren odpadních vod, odstranění skládek odpadů v inundačních územích, asanace kontaminovaných půd, skládek a nevybuchlé munice v bývalém vojenském prostoru Milovice-Mladá;
- Budějovický kraj - soubor opatření ve vztahu k budoucímu provozu jaderné elektrárny Temelín, čištění všech odpadních vod v okolí vodních nádrží Lipno a Orlický, ochrana výjimečně kvalitních přírodních hodnot v území;
- Plzeňský kraj - snížení emisí ze stacionárních zdrojů a z dopravy (v tom též realizace obchvatu Plzně dálnicí D5), čištění odpadních vod, rekultivace území po těžbě nerostných surovin, zavedení separovaného sběru odpadů a jeho druhotného využití;
- Karlovarský kraj - opatření ke zlepšení ovzduší, rekultivace krajiny po těžebních činnostech, čištění odpadních vod, ochrana zdrojů termálních vod, postupná změna skladby lesních porostů v Krušných horách, likvidace nebezpečných skládek odpadů;
- Ústecký kraj - dokončit opatření k ochraně ovzduší na stacionárních zdrojích a výstavby čistíren odpadních vod, zavést separovaný sběr a využití druhotných surovin, rozšířit podstatně rozsah rekultivací po těžbě nerostných surovin a obnovu lesů;
- Liberecký kraj - zlepšit kvalitu ovzduší (zde z velké míry znečištěného ze zdrojů v SRN a Polsku), dořešit negativní vlivy na povrchové a podzemní vody (z výsypek a dolů těsně za hranici ČR), řešit obnovu lesů v Jizerských horách, řešit důsledky hlubinné i chemické těžby uranu (včetně kontaminace vod),

- asanovat kontaminované půdy, skládky a nevybuchlou municii v bývalém vojenském prostoru Ralsko, dořešit problém znečištění a využívání odpadů, řešit zvýšené radonové riziko;
- Královéhradecký kraj - zlepšit kvalitu ovzduší, dořešit problém výsypek, řešit zvýšené radonové riziko, řešit problémy v Národním parku Krkonoše;
- Pardubický kraj - snížit emise ze stacionárních zdrojů, zajistit čištění odpadních vod, řešit problémy složišť popílku a proudu po těžbě šterkopísků;
- Jihlavský kraj - bez zvláštních priorit;
- Brněnský kraj - dokončit kanalizace a čištění odpadních vod, řešit ochranu před hlukem a ochranu zdrojů pitné vody;
- Olomoucký kraj - bez zvláštních priorit;
- Ostravský kraj - nutnost globálního zlepšení stavu životního prostředí, rychlejší rekultivace krajiny, sanace "starých ekologických zátěží" (zejména kontaminace půd);
- Zlínský kraj - bez zvláštních priorit.

Po povodních v roce 1997 (Olomoucký, Ostravský a Zlínský kraj) stala se navíc prioritou realizace příslušných technických opatření, zejména preventivních.

Zmírňování a odstraňování negativních vlivů na životní prostředí má za cíl zmírňovat a odstraňovat též související prostorová omezení, která jinak zabraňují optimálnímu funkčnímu využívání území - včetně zachování kvalitního přírodního a krajinného prostředí.

Největší nahromadění prostorových omezení tohoto charakteru je v ČR soustředěno do území stěžejních průmyslových aglomerací - Severočeské hnědouhelné pánve a Ostravska, dále též Sokolovské pánve a Kladensko-Slánska.

Kromě uvedených regionálních, existují související omezení prostorového rozvoje též v měřítku velkých měst - mimo jmenovaná území zejména u Prahy, Pardubic, Plzně, případně též Mělníka, Olomouce apod. Těmto prostorům je pak věnována soustředěná plánovací a investiční pozornost.

- Řešení problematik životního prostředí ČR je jednou z ústředních priorit vlády. V roce 1990 činil podíl investic na ochranu životního prostředí v ČR 1% hrubého domácího produktu, v roce 1995 vzrostl tento podíl již na 2,4%.

7. Přírodní bohatství a jeho nadnárodní problémy

Ochrana přírody v ČR je upravena samostatným zákonem č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny. Zákon vychází ze zásady přiměřené ochrany veškerého přírodního prostředí - stanovuje principy obecné a zvláštní (výjimečné) ochrany přírody a krajiny.

Nadnárodní význam a přeshraniční účinek mají především vyhlášené mezinárodní biosférické rezervace programu M&B UNESCO (vnitrozemské Křivoklátsko 1977 + příhraniční Třeboňsko 1977, Pálava 1986, Šumava 1990, Krkonoše 1992 a Bílé Karpaty 1996), dále též prvky nadregionálního územního systému ekologické stability (celkem 109 biocenter + 182 biokoridorů) jako součást tvořící se evropské ekologické sítě EECONET. Značný přeshraniční účinek mají dále vyhlášené národní parky (Krkonoše 1963, Podyjí 1991, Šumava 1991 + chystaný Labské pískovce), případně další k hranici přiléhající chráněné krajinné oblasti.

Z nadnárodního hlediska jsou v těchto případech nezbytné vzájemné koordinace a propojení, včetně vytváření ochranných zón prvků velkoplošné ochrany přírody v přiléhajícím území sousedících států.

- Ochranou přírody a krajiny se podle zákona rozumí vymezená péče státu a fyzických a právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky a péče o vzhled a přístupnost krajiny.

Zákon rozlišuje 6 kategorií území ochrany přírody:

- velkoplošné národní parky (vyhlašované zákonem) a chráněné krajinné oblasti (vyhlašované nařízením vlády);
- maloplošné národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky (vše vyhlašováno orgánem ochrany přírody).

K ochraně krajinného rázu jsou zřizovány přírodní parky. Hodnotné části krajiny jsou registrovány jako významné krajinné prvky - lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Registrovány jsou též památné stromy, zvláště chráněné druhy rostlin, živočichů a nerostů.

Vybrané ekologicky stabilní části krajiny jsou označovány za biocentra a biokoridory a jsou zahrnovány do 3 typů územního systému ekologické stability - lokálního, regionálního a nadregionálního.

- Zpřísněné zájmy ochrany přírody a krajiny jsou jedním ze vstupních limitů pro řešení prostorového uspořádání území. Zvláště u velkoplošných území ochrany přírody dochází často ke střetům ochrany přírody s jinými zájmy - na rozvoj sídel, dopravní infrastruktury, rekreačního využívání území apod. Možné kompromisní případy jsou řešeny dohodováním řízením na úrovni místně příslušného orgánu ochrany přírody, případy zásadních rozporů a střetů až v úrovni resortů.
- Společné programy ochrany území přírody vyskytujících se při společné státní hranici nebyly dosud vytvořeny. Po roce 1990 byla však pro území po obvodu společných státních hranic ČR s Rakouskem, SRN a Polskem zpracována řada koordinačních studií, rozvojových konceptů a dalších plánovacích podkladů, v nichž byly oboustranné zájmy ochrany přírody příslušně projednány a re-spektovány. Díky tomu bylo například účinně reagováno při vytváření ochranných podmínek v části dřívě "volného" území přiléhajícího k národnímu parku Šumava na straně Bavorska, nebo při vzájemně česko-saské koordinaci těchto podmínek v území na styku s připravovaným národním parkem Labské pískovce apod. V územním detailu pak tyto koordinace vylučují možnosti vzájemného ohrožení přírodních hodnot například při lokalizaci nových hraničních přechodů, rozvoji technické a dopravní infrastruktury, turistiky apod. Případné problémy spočívají pak v rozdílných národních možnostech k uplatnění odpovídajících opatření k ochraně zejména velkoplošně chráněných území na straně souseda.
- Společné návrhy na ochranu výjimečných přírodních hodnot při společné státní hranici existují na základě společně zpracovaných koordinačních studií a detailnějších konceptů rozvoje - viz např. česko-bavorsko-hornorakouské projednání ochranných podmínek navzájem přiléhajících národních parků Šumava a Bayerischer Wald v tzv. Trilaterálním konceptu rozvoje Šumava - Bayerischer Wald - Mühlviertel, česko-saské koordinace při přípravě vyhlášení národního parku Labské pískovce, projednání ochranných podmínek národního parku Podyjí s hornorakouskou stranou apod.

8. Kulturní dědictví a jeho nadnárodní problémy

Péče o památky a jejich ochrana má v ČR dlouhodobou tradici. Je to dáno značným historickým rozsahem a pestrou skladbou kulturního dědictví země. Dnešní podmínky ochrany jsou zakotveny v zákonu č. 20/1987 o ochraně památek.

Ochrana se týká všech movitých i nemovitých prvků zapsaných v soupisu státem uznaných památek. Za hlavní prvky ochrany lze považovat: rozsahem velkoplošné městské a vesnické památkové rezervace a zóny, a rozsahem maloplošné národní kulturní památky (areály, soubory budov, jednotlivé objekty).

Rada z těchto prvků dosáhla mezinárodního ohlasu a jsou zapsány v seznamu Světového dědictví UNESCO podle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví z roku 1972.

Nadnárodní spolupráce při péči o kulturní dědictví a jeho ochraně má nesmírně významné společenské, kulturní a politické účinky.

- Prvky kulturního dědictví ČR zapsané v seznamu Světového dědictví UNESCO jsou tyto památkové rezervace a soubory (viz mapa č. 7):

- městská památková rezervace Praha1, Český Krumlov2, Telč3 a Kutná Hora4;
- katedrála Nanebevzetí panny Marie v Sedleci u Kutné Hory4, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře ve Žďáru nad Sázavou5 a Lednicko-Valtický areál6 (180 km²).

Do konce roku 1998 je v tomto seznamu chystáno uznání vesnické památkové rezervace Holašovice7 v obci Jablunkov u Českých Budějovic a areálu zámku a historických zahrad zámku v Kroměříži8, po roce 1998 je počítáno s uznáním tohoto významu u souboru barokních plastik v Olomouci9 a u zámku v Litomyšli10.

Vývoj kulturního dědictví ČR váže úzce na historický, společenský a kulturní vývoj střední, západní a jižní Evropy. Zachovány zde zůstaly četné památky prehistorické, starověké i novověké, v úplném průřezu všech historických evropských stylů a vývojových epoch.

- Ze zemí patřících do skupiny CADSES jsou kulturnímu dědictví ČR nejbližší Polsko, Slovensko a Maďarsko. Ve vztahu k charakteru architektonických stylů spadá stavební dědictví ČR jednoznačně ke středo- a západoevropské kultuře.
- Respektování památek upomínajících historii více zemí je nezbytnou součástí kulturního chování země, která je nositelem-takové památky. Vhodným opatřením k záchraně takových památek může být vytvoření jejich národního a mezinárodního registru, případně též vytvoření příslušně strukturovaného fondu pro jejich záchranu a udržování.
- Kulturní dědictví země je vysoce váženou položkou politiky prostorového rozvoje ČR. Veškeré registrované památky a jejich ochranná pásma patří mezi jedny ze základních vstupních determinant pro vytváření prostorových plánů.
- Vymezované přeshraniční turistické zóny nedosahují v ČR prostorových rozměrů, které by měly větší význam pro propagaci kulturního dědictví země. Více do vnitrozemí zasahující turistika a zejména cestovní ruch jsou však fenomény, u kterých je nezbytné počítat s náležitým informačním servisem. Vytváření společných brožur zaměřených na vzájemnou místní až regionální historii, vývoj obchodu a řemesel, společenských a kulturních tradic a na oboustrannou propagaci památek, je jistě vhodným a vítaným doplňkem dosud většinou jen národně orientovaných propagačních materiálů.

Jedna z takto již vytvořených více brožur nese název "Sklo bez hranic" - informuje o historii sklářství a o muzeích skla v prostoru Šumavy, Bayerischer Wald a Mühlviertel.

9. Hraniční regiony a přeshraniční regionální spolupráce

Přeshraniční spolupráce se v ČR rozvíjí ve všech příhraničních regionech. Základními koordinacemi rozvoje této spolupráce je pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, vysoce aktivní jsou též všechny dotčené místní a regionální správní orgány, sdružení měst a obcí, sekretariáty euroregionů, regionální rozvojové agentury, obchodní a podnikatelské komory apod.

V roce 1994 se zejména příslušné obce zapojily do využívání programu Phare CBC se SRN, v roce 1995 s Rakouskem (později včetně realizace trilaterálních projektů na česko-německo-polském a česko-rakousko-slovenském rozhraní), v roce 1997 zahájil v česko-německém a česko-rakouském pohraničí tzv. Fond malých projektů Phare CBC a byly zahájeny přípravy pro využívání programu Credo v česko-polském a česko-slovenském pohraničí. Od roku 1997 je ČR zapojena do přípravy a realizace projektů v rámci programu INTERREG IIc.

Pro spolufinancování projektů s přeshraniční účinností je využívána řada národních účelových příspěvků a fondů.

- Hranice České republiky měří po obvodě celkem 2290 km, z toho nejdelší úsek se SRN 810 km, s Polskem 762 km, s Rakouskem 466 km a Slovenskem 252 km.

Do přímé přeshraniční spolupráce jsou v ČR zapojeny všechny příhraniční okresy, některé polohou na trojmezí vůči oběma sousedním státům. Celkem se této spolupráce zúčastňuje 36 okresů (podíl na rozloze ČR 49,0% / podíl na obyvatelstvu ČR 44,4%), z toho při česko-rakouské hranici 5 (10,1% / 5,5%) česko-německé hranici 14 (18,8% / 14,8%), česko-polské hranici 14 (16,4% / 20,1%) a česko-slovenské hranici 6 (8,5% / 9,8%).

- Přímá přeshraniční spolupráce v ČR se vyvíjí ve formách a směrech odpovídajících charakteru vzájemných styků, a to na základě:
  - dílčích partnerství obcí, škol, kulturních institucí, sportovních klubů, podnikatelů apod., které vycházejí z principu dobrovolnosti a výhod spojení - bez zvláštních předběžných institucionálních, organizačních a původně i finančních zajištění (dnes je pro realizaci těchto styků již často využíván Fond malých projektů);
  - účelových kontaktů obchodních a podnikatelských sdružení, sdružení měst a obcí apod., které jsou na sobě organizačně i finančně nezávislé a které v případě vzniku společných projektů nebo projektů národních s přeshraniční účinností využívají dostupné podpůrné národní i mezinárodní fondy;
  - souhrnných meziregionálních styků ve formě euroregionů - u Rakouska prostřednictvím tzv. Výborů pro přeshraniční spolupráci s Horním a Dolním Rakouskem, které již mají řešeno společně institucionální, organizační i finanční zajištění.
- Nejdůležitějšími hledisky přeshraniční spolupráce jsou:
  - již existující - spolupráce na projektech investic v dopravě, infrastruktuře, ochraně životního prostředí a přírody, rozvoje turistiky a kulturní a školní výměny;
  - aktuální - spolupráce v ochraně proti povodním a při zaměstnávání;
  - budoucí - spolupráce na podporu malého a středního podnikání, společné využívání některých zařízení infrastruktury.

- Zkušenosti s využíváním programu INTERREG IIa nejsou na straně ČR žádné. Zkušenosti s využíváním programu Phare CBC jsou velmi dobré - dílčí potíže na straně ČR způsobuje zejména organizační či finanční nepřipravenost některých investorů.

Orientace a strukturování národních a společných cílů programu Phare CBC a Credo odpovídá potřebám řešení aktuálních problémů s přeshraniční účinností v pohraničí ČR. Ty jsou vesměs technického rázu. Nově zavedený Fond malých projektů rozvíjí velmi efektivně zejména ty vzájemné společenské iniciativy, které nemohly být dříve tolik intenzivní.

Pro zlepšení forem spolupráce na programu Phare CBC je dnes ještě obtížné hledat objektivní východiska - tlak vyvíjený ze strany příslušných řídicích orgánů EU na postupnou orientaci ústředních cílů tohoto programu blíže k řešení problematik lidských zdrojů je logický a perspektivně oprávněný, zájmy uchazečů o tento program ze strany ČR však směřují dosud spíše k zabezpečení územních problematik rozvoje.

10. Předměty a priority regionální politiky; instituce a nástroje politiky a plánování prostorového rozvoje

Na jaře roku 1998 byly schváleny tzv. Zásady regionální politiky vlády ČR. Cílem je podporovat hospodářský a sociální rozvoj jednotlivých regionů a přispívat k jejich harmonickému a vyváženému rozvoji. V souladu s tím se regionální politika zaměřuje na snižování rozdílů mezi jednotlivými regiony a na podporu jejich jednotlivých rozvojových aktivit.

Výchozími principy regionální politiky se staly: princip koncentrace (úsilí a prostředků), princip partnerství (úzké spolupráce), princip programování (konceptní přístup) a princip doplňkovosti (spolu-financování).

Regionální politika se provádí v úrovni republikové - státní (zajišťují příslušné orgány ústřední státní správy), která má především selektivní charakter, a v úrovni regionální (zajišťují orgány regionální samosprávy), která má celoplošný regionální charakter.

Soustavu programových dokumentů regionální politiky tvoří: Strategie regionálního rozvoje ČR (zahrnuje celé území státu) a regionální programy rozvoje (zahrnuje vymezené regiony). Nástroji regionální politiky jsou odvětvová opatření resortů (rozvojové a podpůrné programy) a soubor finančních nástrojů státu (státní záruky, dotace, půjčky, motivační prémie apod.).

Institucemi regionální politiky na úrovni státní správy jsou: Vláda ČR (schvaluje zásadní opatření a navrhuje rozsah prostředků a případné legislativní úpravy), Ministerstvo pro místní rozvoj (zpracovává analýzy, spravuje finanční prostředky, koordinuje činnost ústředních orgánů státní správy, zajišťuje zpracování programových dokumentů, podporuje přeshraniční spolupráci) a okresní úřady (spolupráce). Na úrovni samosprávy jsou to: samosprávní orgány vyšších územně správních celků - krajů (analytická činnost, koordinace, rozhodování apod.) a obce (spolupráce, vytváření podmínek).

- Regionální politika v ČR má tradičně spíše ekonomickou formu - prostorové plánování v tom sehrává doplňkovou úlohu. Výjimkou jsou účelové analytické a konceptní plánovací podklady vytvářené pro ústřední orgány státní správy (např. o stavu a možnostech rozvoje území ČR, souhrnné odvětvové a regionální analýzy apod.). Vyšší územně správní celky "kraje", nebyly v ČR dosud ustaveny. Vymezeny dosud nejsou ani "regiony". Některé resorty mají vytvořena tzv. územní pracoviště (ministerstva pro místní rozvoj, životního prostředí, zemědělství), která vykonávají ústředním orgá-

nem delegované činnosti v území několika okresů. Z ostatních orgánů státní správy spolupracují nejvíce okresní úřady.

- Výkony regionální politiky se soustředí pouze na řešení problematik rozvoje strukturálně postižených a hospodářsky slabých oblastí. Přijátá opatření na podporu rozvoje těchto oblastí se dotýkají vybraných aktuálních problematik rozvoje příslušného regionu (jednoho či více okresů) a jsou strukturována podle jednotlivých resortních zaměření a příslušných výkonných kompetencí.
- Správa finančních prostředků a koordinace na úseku regionální politiky je Ministerstvu pro místní rozvoj přisouzena kompetenčním zákonem. Výhledová působnost vyšších územně správních celků na úseku koordinace regionálního rozvoje bude rámcově stanovena v zákoně o postavení, působnosti a orgánech těchto celků. Plánování prostorového rozvoje je zakotveno v zákoně o územním plánování a stavebním řádu, tzv. stavebním zákonu.
- Odpovědnost za regionální politiku a prostorový rozvoj má Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Tzv. kompetenčním zákonem je toto ministerstvo pověřeno správou finančních prostředků státního rozpočtu ČR vyčleněných na regionální podpůrné programy pro předem jmenovitě určené regiony, správou s tím souvisejících finančních prostředků EU (včetně Phare CBC) a vypracováním a financováním programových dokumentů regionální politiky. Ve sféře prostorového rozvoje je toto ministerstvo pověřeno pořizováním strategických podkladů a územních plánů velkých územních celků (v měřítku regionů).
Pro naplnění těchto výkonů spolupracuje ministerstvo především s ostatními dotčenými orgány státní správy (ostatními resorty, územními odbory ministerstev a okresními úřady), výzkumnými, vědeckými, projektovými a expertními pracovišti, regionálně příslušnými samosprávnými institucemi (sekretariáty euroregionů, sdruženími měst a obcí apod.), dále též s regionálními rozvojovými agenturami, poradenskými a informačními centry, jednotlivými investory apod.
- Ministerstvo pro místní rozvoj je stavebním zákonem pověřeno pořizovat územní plány velkých územních celků (regionů), příslušné zaměřené územně plánovací podklady a dále územně technické podklady, které pravidelně prověřují stav a záměry prostorového uspořádání území ČR.

Územně plánovací dokumentaci tvoří:

- územní plán velkého územního celku;
- územní plán obce;
- regulační plán.

Územní plán velkého územního celku stanovuje uspořádání a limity řešeného území, vymezuje významné rozvojové plochy, hlavní koridory dopravy a technické infrastruktury, územní systémy ekologické stability a další území speciálních zájmů.

Územní plán obce stanovuje urbanistickou koncepci, řeší přípustné, nepřipustné, případně podmíněné funkční využití ploch, jejich uspořádání, určuje základní regulaci území a vymezuje hranice zastavitelného území obce.

Regulační plán stanovuje využití jednotlivých pozemků a určuje regulační prvky plošného a prostorového uspořádání.

Jednotlivé druhy územně plánovacích dokumentací zpracovávají (na základě vyhlášených veřejných obchodních soutěží) právnické nebo fyzické osoby podnikající podle zvláštních předpisů.

Územní plány velkých územních celků pořizuje a schvaluje Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, které také vyhláší závaznou

část tohoto plánu a její změny ve Sbírce zákonů. Územní plány obcí a regulační plány pro svá území pořizují a schvalují obce, které také vyhláší závazné části těchto plánů obecně závaznou vyhláškou. Územně plánovací dokumentaci na území vojenských prostorů schvaluje Ministerstvo obrany. Vláda ČR si může vyhradit schválení všech tří druhů dokumentace.

V závazné části všech tří druhů dokumentace uvádí schvalující orgán též seznam veřejně prospěšných staveb, pro které lze pozemky, stavby a práva k nim vyvlastnit. Dokumentace jsou též podkladem pro vydání územního rozhodnutí o umístění staveb, využívání území nebo ochraně důležitých zájmů v území - zkoumán je soulad záměru s platnou plánovací dokumentací.

- Regionální podpory jsou buď finanční (ze státního rozpočtu, zastřešené orgány státní správy - převážně Ministerstvem pro místní rozvoj) nebo postavené na čistě komerční bázi. Oby ty typy jsou orientovány převážně na podporu malému a střednímu podnikání v hospodářsky problémových oblastech ČR.

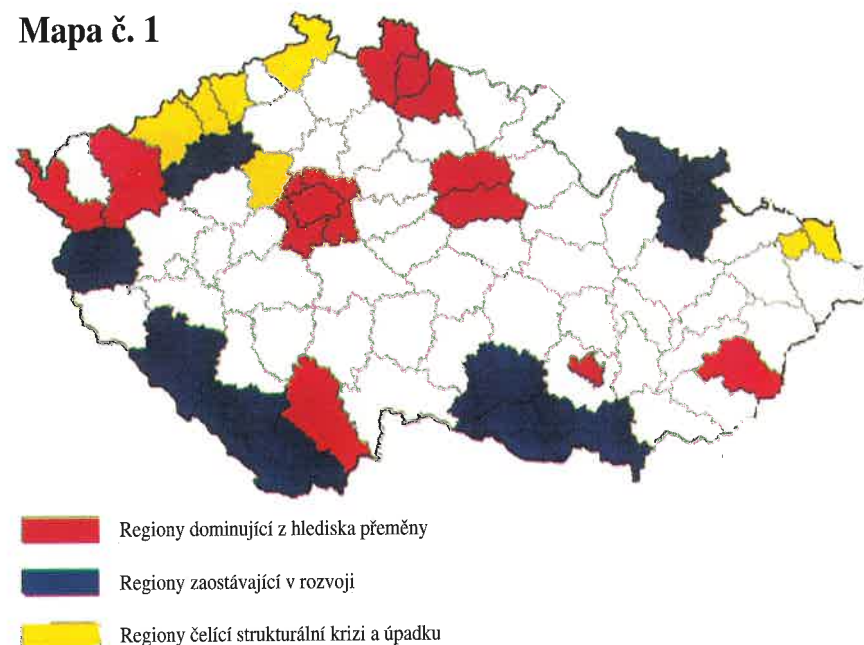
V kategorii finančních podpor byly Ministerstvem pro místní rozvoj pro rok 1998 vyhlášeny regionální programy REGION (podpora malého podnikání ve vybraných regionech), VESNICE (podpora malého a středního podnikání ve vesnicích do 2000 obyvatel), REGENERACE (podpora podnikání v památkových rezervacích a zónách) a PREFERENCE (program úvěrů pro malé podnikatele ve strukturálně postižených územích).

V kategorii nefinančních podpor figuruje řada státem podporovaných agentur a organizací, které se zabývají informační a poradenskou činností pro malé a střední podnikatele se zaměřením na regiony se soustředěnou podporou státu - hospodářské a vědeckotechnické parky, regionální rozvojové agentury, České inovační centrum FEMIRC-CZ, Centrum pro regionální rozvoj ČR, Czech Venture Partners apod.

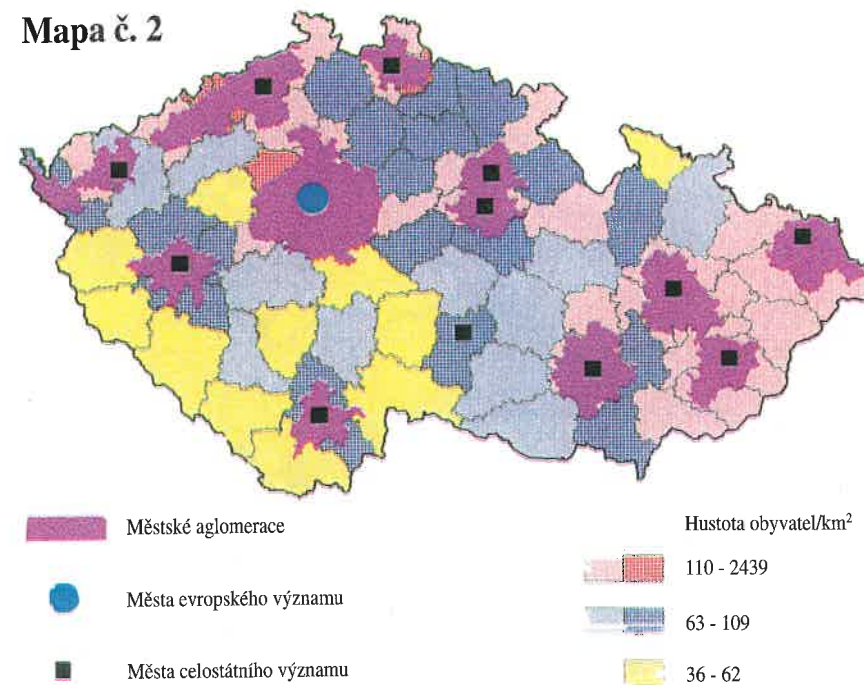
Podpory jsou převáděny ze státního rozpočtu do Českomoravské záruční a rozvojové banky, která zabezpečuje realizaci jednotlivých programů. Celkový podíl takto uvolňovaných prostředků na hrubém národním produktu dosáhl v roce 1996 cca 0,6%.

- Regionální (krajské) samosprávné orgány, jejich vymezení, kompetence a organizace budou stanoveny v souvislosti s vyhlášením vyšších územně správních celků ČR v roce 2000.
- Vliv soukromého sektoru na rozvoj obcí, měst a regionů neustále vzrůstá. V roce 1997 dosáhl podíl soukromých podnikatelů, vlastníků a spoluvlastníků cca 20% z celkového počtu pracujících ČR. Největší zastoupení podnikajících osob je v odvětvích služeb a ve stavebnictví, které také vstřebaly nejvíce pracovních sil uvolňovaných z ostatních odvětví.
Řada soukromých firem a podnikatelů poskytuje též spektrum servisních a specializovaných odborných služeb veřejnému sektoru - státní správě a samosprávě. Podíl této spolupráce zvláště ve sféře odborných služeb není zanedbatelný.
- Regionální politika je v ČR dosud spíše chápána jako mimořádná a jednorázová pomoc problémovým regionům. Předměty takové politiky mají víceúčelový nežli koncepční charakter. Vývoj mezinárodních a přeshraničních vazeb je v tom ohledu sledován odděleně. Podle kompetenčního zákona je Ministerstvo pro místní rozvoj ve věci regionální politiky zodpovědné též za rozvoj spolupráce příhraničních regionů ČR s příhraničními regiony sousedních států a napomáhá procesu zapojování územních samosprávních celků do evropských regionálních struktur.
Na úrovni regionálních iniciativ se do těchto procesů zapojují nejvíce sekretariáty příslušných euroregionů.

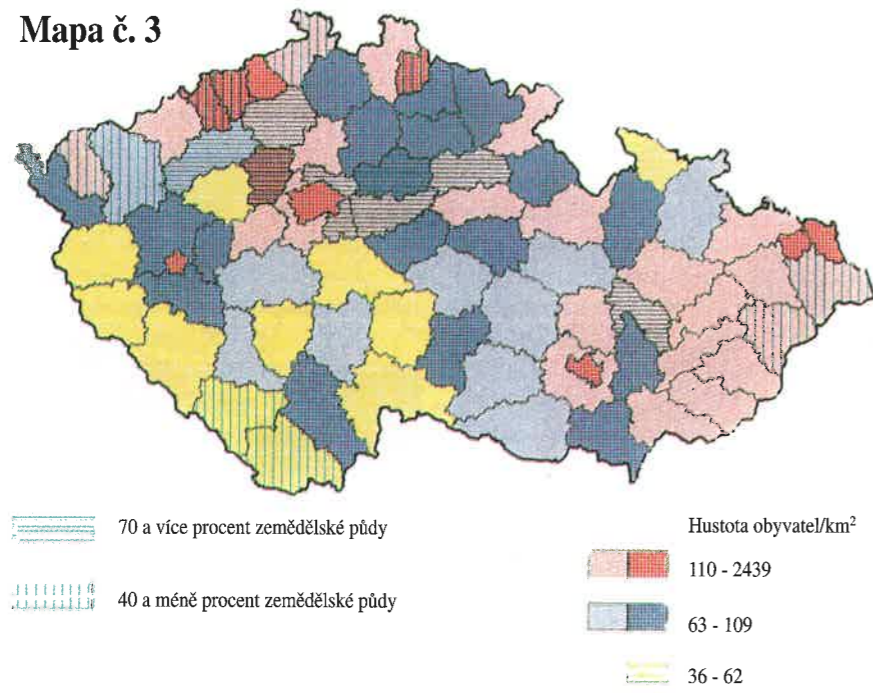
Mapa č. 1

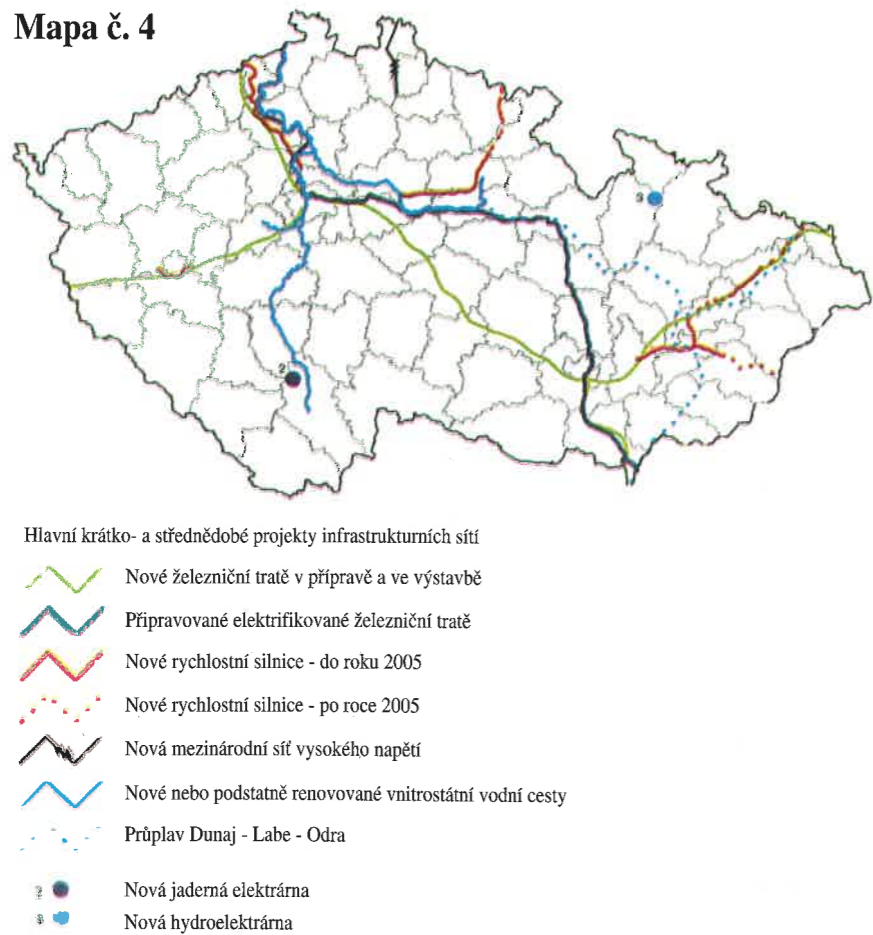
Mapa č. 2

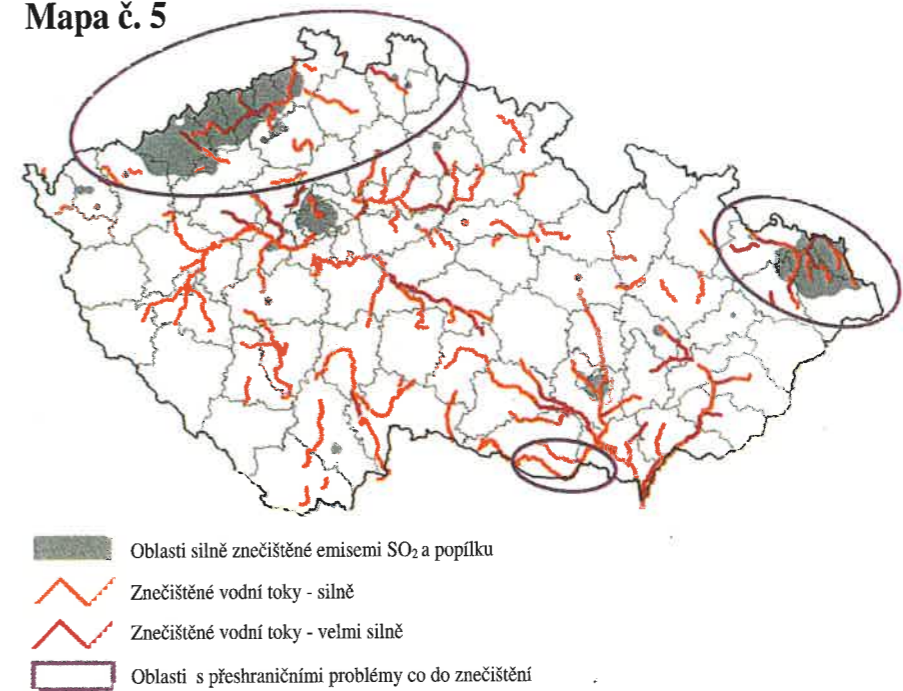
Mapa č. 3

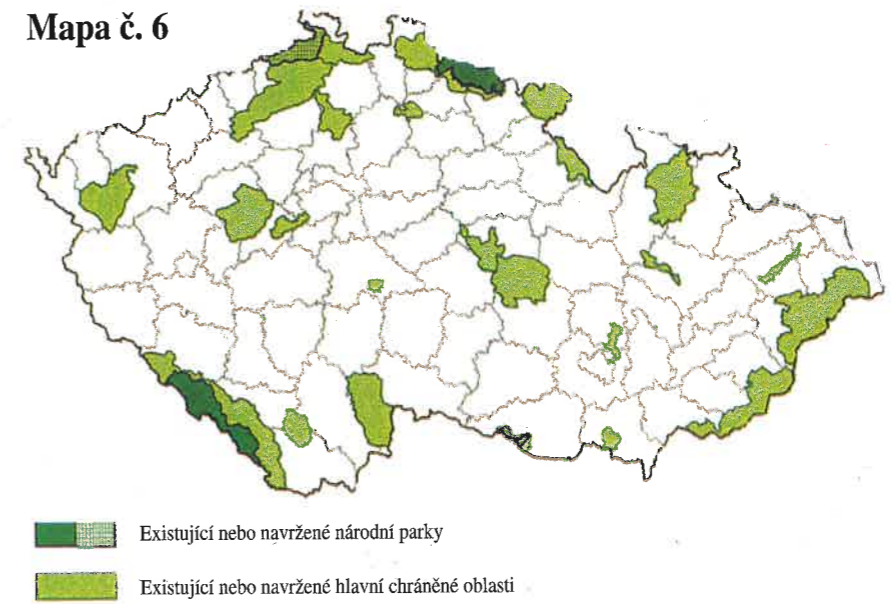
Mapa č. 4

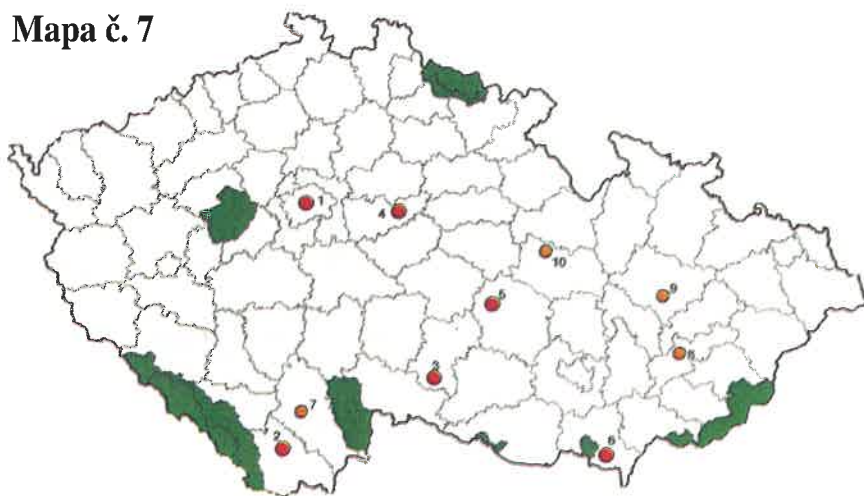
Mapa č. 5

Mapa č. 6

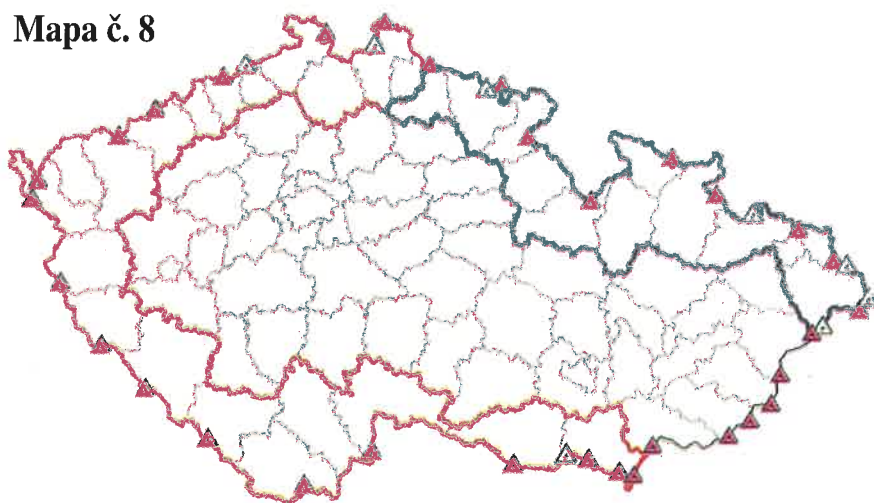

Mapa č. 7

- Biosférické rezervace UNESCO
- Národní kulturní památky UNESCO
- Navržené prvky světového dědictví

Mapa č. 8

- Stávající přeshraniční spolupráce podporovaná programy INTERREG II nebo PHARE-CBC
- Stávající přeshraniční spolupráce nepodporovaná programy INTERREG II nebo PHARE-CBC
- Mezinárodní silniční hraniční přechod
- Navržený mezinárodní silniční hraniční přechod

- Zákon o regionální politice v ČR neexistuje. Zásady regionální politiky vlády ČR byly schváleny vládou a Parlamentem ČR v polovině roku 1998. V těchto zásadách jsou uvedeny definice a východní principy regionální politiky, jmenovány vládou podporované regiony, uvedeny programové dokumenty a nástroje regionální politiky, ustanoveny institucionální rámce pro provádění regionální politiky a podchycena správa finančních prostředků, koordinace a úkoly této politiky.
- Podle víceletého indikativního programu činí dotace programu Phare pro ČR pro období 1995 - 1999 celkem 330 mil. ECU. Z toho do sfér podporujících regionální rozvoj spadají dotace na integraci infrastruktury, zejména dopravy (podíl 5-18%), na sociální a ekonomický sektor (podíl 15-22%), na realizaci dalších programů EU včetně programu Tempus (podíl 9-16%) a zejména na programu přeshraniční spolupráce Phare CBC a Credo (podíl 47%).

Hlavními resortními správci těchto prostředků jsou ministerstva: životního prostředí (ekologie), průmyslu a obchodu (energetika, technologie), dopravy a spojů (doprava, TEN) a ministerstvo pro místní rozvoj (přeshraniční spolupráce).

Spolupráce mezi resorty probíhá v případě nezbytných koordinací (doprava / ekologie, nové hraniční přechody / lokální až regionální rozvoj apod.).

Národní prostředky Phare CBC jsou umísťovány do projektů, které nekolidují se zaměřením ostatních regionálních projektů Phare. Využitelné zdroje z národních rozvojových programů a podpůrných fondů tvoří častou součást národního podílu finančních nákladů na realizaci projektu.

Prameny:

- Zpráva o stavu a možnostech území České republiky (Terplan a.s. Praha pro Ministerstvo hospodářství ČR, 1996)
- Regionální a odvětvová analýza České republiky (Terplan a.s. Praha pro Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1998)
- Návrh zásad regionální politiky vlády České republiky (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1998)
- Podpora podnikání v České republice (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 1998)
- Program Phare CBC (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1998)
- Zákon č.50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění platném od 1. července 1998
- Zákon ČNR č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení)
- Zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zpracoval: Ing. arch. Jaroslav Bedrna